

ЧЕСТИТ 24 МАЙ - ДЕН НА БЪЛГАРСКАТА ПИСМЕНОСТ, ПРОСВЕТА И КУЛТУРА!

Иван Вазов

БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК

Език свещен на моите деди
език на мъки, стонове вековни,
език на тая, дето ни роди
за радост не - за ядове отровни.

Език прекрасен, кой те не руга
и кой те пощади от хули гадки?
Вслушал ли се е някой досега
в мелодията на твоите звуци сладки?

Разбра ли някой колко хубост, мощ
се крий в речта ти гъвкава, звънлива -
от руйни тонове какъв разкош,
какъв размах и изразитост жива?

Не, ти падна под общия позор,
охулен, опетнен със думи кални:
и чуждите, и нашите, във хор,
отрекоха те, о, език страдални!

Не си можал да възплътиш във теб
създанията на творческата мисъл!
И не за песен геният ти слеп -
за груб брътвеж те само бил орисал!

Тъй слушам сѐ, откак съм на света!
Сѐ туй ругателство ужасно, модно,
сѐ тоя отзив, низка клевета,
що слетя всичко мило нам и родно.

Ох, аз ще взема черния ти срам
и той ще стане моето вдъхновение,
и в светли звукове ще те предам
на бъдещото бодро поколение;

ох, аз ще те обриша от калта
и в твоя чистий бляск ще те покажа,
и с удара на твоята красота
аз хулниците твои ще накажа.

Пловдив, 1883

Уважаеми старозагорци,
Уважаеми дейци
на образованието,
науката и културата,

Уважаеми ученици,

За мен е удоволствие да Ви поздравя
по повод една от най-светлите дати в на-
шия календар – 24 май! Денят на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност е символ на стремежа към бъдещето, на порива към знанието, на свещената дейност на просветителите. Днес отдаваме заслужена почит към всички онези, които с перо, струна, научни знания, разум и сърце се грижат за българската идентичност, поддържат ни единни и целеустремени.
Събираме в този ден заедно младия дух и доказалата се мъдрост, порива и опита, за да заявим,
че България е страна на образовани и достойни хора.
Тази година отбелязваме и 165 г. от първото тържествено честване на този така скъп за всички ни празник в Стара Загора. Приемете моите пожелания за здраве и успехи във всички сфери, които съграждат нашия жизнен и професионален път!

Живко Тодоров
Кмет на Община Стара Загора

ВЕСТИ

НЕДЕЛЧО ГАНЕВ цял живот изследва тайнописа на думите. Може би това е най-интровертният съвременен български лирик, който не се уморява да дълбае в рудините на българското поетическо слово. Стихът му в „Тайнопис на думите“ е параболічен, оксиморонно-разтърсващ, интелектуално завладяващ и пробивно-плащеш. Това е поезия на пределно съгъстените метафори и на плащещите със своята есхатологична предпоставеност и знаковост послания.

Единици са съвременните български лирици, в чието творчество усещаме духовните послания на класическите ни поети... Ако трябва да обобщим бележките си върху поетическата продукция през 2022 г., ще открим новите лирични сборки на Неделчо Ганев - „Тайнопис на думите“, Боян Ангелов - „П(р)осветения“, Иван Странджев - „Граматика на тайната“, Ники Комелвенска - „Три молитви“, Ненчо Славчев - „Повикани от светлина“, Петко Каневски - „Увеличи шрифта на любовта“, Веселин Веселинов - „Кънтя като мъчание“, Петя Цонева - „Спасителна песен“ и Георги Ангелов - „Ръкопис от Мъртво море“. В тях най-силно и ярко се усещат социалните пулсации на времето...

Иван Гранитски

Много богата на фактологичен материал е и новата книга в поредицата „Иларион Макариополски“ от ВЕРА БОНЕВА, която тя определя като монография. Впрочем пълното заглавие е „Иларион Макариополски: път, подвижност, памет“. А на титулната страница авторката е отбелязала, че тя е “биографичен разказ със 101 илюстрации и 5 приложения”. Често я е нарастващ интерес и е чувство на драгост, защото и в нея видях цялостния ръст и светлия му образ, значи тя нанстина е документален разказ за родения сякаш „за подвижничество, което той продължи докрай, изправен като неустрашим пълководец всред почнатата и водена трийсет години непрекъсната борба“ (Стефан Савов Бобчев). Той е безспорно герой на църковната борба - започнал като търновски митрополит и останал в паметта на историята ни - личност на най-

авторитетния и непоколебим в опазването на православието - владика Иларион-епископ Макариополски и митрополит Търновски...

Петър Андасаров

Из Докладите за литературната продукция на представените книги за оценка, излезли през 2022 година, бр. 17-18 на в. „Словото днес“, 4-11 май 2023 г.

НОВИ КНИГИ

Не е лесно да си жив, разкази, Петър Иванчев, изд. “Фабер”- ВТ”, 2023=

Песента на воденичните камъни, повест, Петър Иванчев, изд.”Фабер-ВТ”2023= Иларион Макариополски, Монография, Вера Бонева, изд.”Захарий Стоянов”, С.

Утре е близо, поезия, Стефан Митев, изд. “Фабер-ВТ”, 2023=

Терапия против самота, лирика, Живка Барова, ИК „Отледало”, С, 2023=

Водолей, лирика, Румяна Николаева,”Литера принт”АД, Стара Загора, 2023=

Есенни камбани, поезия, Людмил Симеонов, изд.”МегаПринт БГ”, С., 2023.

Емпирей - Християнски литературен алманах, печат Мултипринт, София, 2023.

Форми на пясъка, поезия, Николай Дойнов, том 1, Изд. АТЛ-50, София, 2023

«НИЕ, ВРАБЧЕТАТА» ОТ ЙОРДАН РАДИЧКОВ ОЖИВЯВА НА ТЕАТРАЛНА СЦЕНА В СТАРА ЗАГОРА

Една от най-обичаните детски книги на Йордан Радичков оживява на старозагорска сцена. Постановката на Драматичен театър „Гео Милев“ имаше премиера за малки и големи на 17 и 18 май в Културния център. Врабчия живот, толкова близък до човешкия, е под режисура на Любомир Колакъзов.

„...Ние врабчетата“ е една хронология на живота, на една общност с млад дух, която не се предава, не пада, а продължава с легеза си, приема и се бори за живота си, преодолява страхове, опасности, загуби. Да не се поддаваме на снежни човечи и плашила, на ястреби и кукувици, а да се опитаме да съхраняваме врабчето.“ – споделя Любомир.

Петнадесет от оригиналните рисунки на Йордан Радичков ще видят зрителите на „Ние, врабчетата“. Те са част от мултимедията, една от сценографските идеи, които реализира в постановката Деница Николова. Тя пренарисува всяка една от рисунките.

Композитор на музиката в спектакъла е Христо Намлиев. Хореограф е Стефан Витанов. Авторската разработка на танците в спектакъла обединява елементи от всички етнографски области на България. По думите на Стефан Витанов за първи път български народни ритми ще прозвучат в постановка по Радичковите разкази „Ние врабчетата“.

...За избора на част от актьорите се проведе кастинг в Стара Загора и на него се явиха 50 млади актьори от цялата страна. Подбрани са десет младежи, четирима от тях са от трупата на Драматичен театър „Гео Милев“ – вече познатите на публиката Красимир Ненков (с номинация ИКАР 2023 за Шушлияка в „Суматоха“), Тони Стоянова, Георги Ножделов, Ванина Йорданова. Трима от избраните – Иван Шуманов, Йован Попов (награда АСКЕЕР за Изгряваща звезда) и Антония Кондакова са независими актьори, които играят на различни театрални и музикални сцени. В спектакъла още участват и трима студенти от НАТФИЗ – Борче Манев, Яна Зайкова и Нелли Таукчи, която е от Стара Загора...

Пресцентър на Драматичен театър „Гео Милев“

Анита Коларова

ВСЕ ТОЗИ ШЕПОТ В МЕН КЪНТИ

*„Тези спомени ще ни свържат.
Не те ли е страх?“*

Владимир Солоухин

Дойдох. Защото от главата до петите съм сърце. Дойдох. В огнището на двете ти ръце да изгора високомерието свое и ако си река - да бъда нейното корито. Ако си глад - да бъда ненасищане и ситост. Създа да бъда - ако си обиди. Дойдох. Защото цяла вечност все към тебе ида...

ЗАТРУПАЙ МЕ, ЖИВОТ...

Затрупана със есемеси, с файлове, с имейли, камари книги с автографи, с въпроси, на които нямам отговор, със неплатени сметки и обещания лъжливи, до задъшаване увита в ежедневието болно, полужива, аз моля те, Живот: затрупей ме с простор, с еленов зов и гълъбово гукане, с мъчания, натегнали от мъдрост, със шпигите на нарциси наболи, с нападал цвят от цъфнали копнежи, с тишина, в която има музика, с издутите платна на кораби пътуващи, така че сутрин да не ми горчи, че се е съмнало.

ЛЮБОВ

Преди да закръжи край мен дъха ти и ти от него да изплуваш там, те нося дълго нежно в мен прикътана - в утробата на своя женски плам. И стаята без вино е пияна, танцуват и прозорци, и врати, самичък се затопля порцелана и като вена прагът ми тупти. Леглото чака и блести от кола. „Добре дошла!“ докато изрека, аз разкопчавам бялата си шнола и те потапям в златната река. Като змиорка ти се плъзваш гладко - и спяна знаеш пътя си, нали? Преди дъхът ти да ме парне сладко и от надежда да ме заболи...

ФЛУИД

Към теб ще тръгне моята следа в оная нощ, забравила коя съм... В сребристобял отблясък над града каменността ти ще се сгромоляса. Ще бъда само сянка-на жена или на облак, минал като тътен. Една дълбока липова вълна ще плисне и ще напои гръдта ти. И ще избухнат всички дървеса. Ще запламти асфалтът в ласка груба. Аз ще раздвижа твоите небеса и - лека като пух ще се изгубя...

ДОМ

Рисувах те чудат, но не безличен. Как дълго съчетавах цветовете! А ясно виждах: може битието без твоя покрив, вече арханчен. И ти узря. В гръд тъй узрява мляко, щом младенец я търси с гладни устни... С теб никога не бях сама и пуста, макар че на гръдта ти често плаках... И затова – от сто царства далече душата ми – душа жертвоготовна, с невинна тайна, с преданост виновна при теб се връща тихо всяка вечер.

* * *

Звездите синят бяла слама и капят, зрели до премала. Нима от зрителна измама топи се грешното ми тяло? В разнежената си каскада шурците полудяват вече. С каква космическа наслада отлиташ толкова далече? Ношта от мене те огражда, но ако все пак тя те пусне, помилвай с устни монте устни, до кръв напукани от жажда. За тези устни, изгорели от пламъците на сърцето, един гевгир череши бели ти набери ми от небето. Аз и костилките горчиви във жаждата си ще преглътна, че лялото ни си отива почти като звезда безпилтна...

СРЕДНОЩНА КОСИТБА

Намираше небето своята древност в изгубилия паметта си свят. Луната се наияждаше от ревност под облачния тайнствен кръговрат. И като съчка пламна в нас покой. Възбуден въздух топло заръмя и ти ме сграбчи алчно като своя сочна и орна ивица земя. Залпошна ме в ръцете си огромни един извезан от звезди хамак. И падах. И летях. И чупих стомни.

И СЕ НОСЕШЕ КАМБАНЕН ЗВЪН...

ОБЕЩАНИЕ

Със кал и пръст замерват ме децата. Но татко ще ги стори на пюре, когато дойде утре в интерната. А той ще дойде. Да ме прибере.

Той обеща, дори да е далече, за мен да мине не едно море. Ще имам шоколад, легло и мече, щом дойде татко и ме прибере.

Ще бъде къщата ни много светла и ще живеем заедно добре. Ще имам куп играчки – до небето. Където татко ще ме прибере.

Кръгът накрая се затваря – разбраш кой е свой и враг, но въпреки това покарва съцветие на твоя праг:

делата ти разцъфват благо от изток, запад, север, юг – каквото си раздал, сега го с учудване откриваш тук.

СТАРИЯТ ПОЕТ

Епилираните либерали от красиво-умния бардак го поканиха веднъж във зала да им почете. И тъй, по мрак

заизкачва стълбите красиви, после схвана, че е изигран: като партизанска директива той от всички тях бе нежелан.

Стана бавно и си тръгна мълком. Не изпита никаква вина, че е чужд на глутницата вълча, както бе през венчки времена.

СЛЕД ИНФАРКТА

Няма закъде да бързам с нараненото си тяло. Всемогъщият ни свърза във едно единно цяло.

Ангелът хранител ти си на съдбата ми докрай. Мълчаливо ръкописът на живота ни ухае.

Трева съм вече, чуваш ли - трева. Пасат ме крави. Газят ме говеда. И дълго стискам зъби пред това позорище, тръбящо за победа.

Но въпреки ехидните тимтами неистово напругам своя слух дали не прокопнитва угарта ми отново коняг бял на Аспарух.

Спал ли съм на лявата страна сам не знам, но пак не се събудих, но дочух – ридаше жена сред пожари и картечи луди.

И се носеше камбанен звън под звездите трепкащи и стари. И в съня се молах – да е сън и жената да не е България.

Стихът е кръв. Кръвта – душа. Момчета, за стиховете ми, родени в гняв, докрай упорито се молете, да не дава Господ да съм прав.

България и утре да я има, децата ни да порастат добри и тази люта демографска зима корена ни да не умори.

Да се изправим и след тази буря... Със друго няма да ви утеша: Стихът е кръв. Не е литература. А пък кръвта е винаги душа.

От пепелта ни цвят ще се роди, но само ако умно сме живели и хлябът ни по сънните води ще стигне до ръцете огладнели.

А ако все пак не порасне стрък след края ни, това ще означава че само камъчета – кръг след кръг – сме мятали в пенливата гълчава...

Не ме кори, че търсих справедливост, ти, който след незнаен брой лета ще прочетеш това – тръплива нива бе времето, отровна – пръстта.

Във джунглата от плевели едва се дишаше, съратниците – юди; да вярваш в справедливост сред това безумие си беше чиста лудост...

Но все пак вярвах. Или с други думи – тъй както мога, приближавах аз пришествието на Духа безшумен, припламващ в неизгарящия храст...

ШЕПНЕШКОМ

Все една и съща бавна зима сред агонизираща страна, в общество, което е сравнимо само с Марианска падина.

Сън ли беше всичко, за което съм готов живота си да дам? Спи земята. Нямо е небето. Всяка нощ замръзвам все по-сам.

Вече зная, вече ясно зная как ще свърши гибелният здрач. ...И от срам не ви спестих до края този горък, страшно смешен плач.

Людмил

Симеонов

СЕЗОНИ

Превалия лятото – заглъхващ звук от скъсаната струна на цигурче. И безметежно времето тече. И сякаш винаги аз бил съм тук.

И сякаш няма смърт. И няма страх, че тленни сме, тъй както всичко живо. ...Отиват си сезоните. А с тях – уви, животът също си отива.

НЕ ВСИЧКО ОТМИНАВА

С тъга не искам да се разделим! Дотук какво било е – вече свърши. Отлита времето, тъй както дим, да бъдем близки пак е вече късно.

И ще замине твоят влак сега, а в него, от прозореца надвесена, ти ще ми махаш дълго със ръка като сън в безкрая ще изчезнеш.

Но някога, във ненадеен час, усетил болката необяснима, ще те повикам в спомена си аз и ще прошепна нежното ти име.

И ще узнам, че всъщност в любовта не всичко безвъзвратно отминава – у нас остава траен белег тя и въглен от изгаснала жарави.

* * *

Сега най-нужна си ми ти, любов! Пред прага на прииждащата зима сега най-много трябва да те има: да бъдем с теб под снежния покров!

Най-нужна си ми ти, любов, сега! Когато лед природата скрива, да си припомним с мъничко тъга това, което вече отминава!

И винаги, когато ми горчи, когато болката е неизбежна, да срещам, искам, твоите очи – добри, всеопроцаващи и нежни.

ЗИМА

Над мен отново зима се надвесва, дали ще е последната ми тя? И питам се: дали живял съм честно? Дали ще ме запомнят с доброта?

А нямам отговор. Ята от врани. Пилее вятър листите навън. И пак отеква селската камбана, а кой ли път - със погребален звън.

НАДЕЖДАТА ОСТАВА

Изтичат дните ни... Един след друг животът тихичко ги отброява. На всяко отчаяние напук – надеждата остава.

Какво пропуснал си дотук – недей за него съжалява. И утре слънце ще изгрей – надеждата остава.

Жълтее лист. Заромолява дъжд. Угасва звездната жарави. Но ти докрай мига забръж – надеждата остава.

ЕДИНСТВЕН СРЕД МОРЕ, ЗВЕЗДИ И ПЯСЪК

Николай Дойнов

ПИСМО ДА АНИТА ТАРАСЕВИЧ

После ще ти пиша за дъжда,
после ще ти пиша за мъглата.
Сутрин е, кафето е димящо,
топла е тъгата,
че си тръгвам. Нежната ми кръв,
червеното ми яке –
всичко ти принадлежи...

Пътването сякаш
е завършило и съм отново тук.
Кой ще ме сънува?
Само ти, прекрасна,
и моряците, които ще отплават.
Всичко ли ти казах?

За смъртта забравих и мъглата.
Там ще съм изгубил аз душата си;
там ще я намерши. И ще ме извикаш
или ще извикаш.
После ще съм съществувал никога.

ИКАР

Защо смъртта тъй властно те привлича
и ясно образа ти отразява?
В магичното огнище от представи –
очите ти са толкова различни...

Дали ще полетиш с криле от пламък?
И толкова ли нежно ще се счупи
на птищата крилото? Но остава
представата за полета сполучил.

С метафизична жажда за любов
размахвай своите криле от восък.
И Слънцето е твоята посока –
чрез него стигаш земното къбю.

Отвъд навярно е мъгла и митология.
Морето е представата за полет.

ЕМИГРАНТИ

Силует без родина изчезва в мъглата
Не че няма родина, но тя е мъглата.
Не че зимата идва и че няма надежда.
Вече десет по десет ваяят дъждовите.

Има шал, пардесю и скъсана риза
и самота във душата,
да послужи за виза.
Накъде да потегли и с кого да говори
в тези тъмни води, в тези писти простори.

Той седи и си спомня:
къща, мама, полето.
После баща си и панаирът в градчето.
И си спомня тогава една затоплена стая.
И се свлича във въгъла
и това ще е края.

ПРИЯТЕЛСТВО

От небето прокапват баналните истини.
На леглото лежи премръзнала котка.
Ти отпиваш от чашата, пълна с безсилие,
и се усмихваш с монашеска кротост.

Зад пердето нахално наднича черешата
и досажда като стара познайница.
Навън мракът пристъпва тежко
и плъзва на петна из стаята.

Няма никого в къщата. Няма ги старите.
И неусетно часовете отминават.
В черешата се спотайват влюбени гарги,
а отдолу хлапците ги замерят с камъни.

И седим над чашите, пълни догоре,
увенчани с виновност
и думи притихнали.
От небето ръждиво наднича умората
и преражда се после във стихове.

МЕТАМОРФОЗА

Брегът е като профил на дете.
Живееш в обетованата мида
на две пространства и едно море,
в което ти ще си отидеш.

Вълните са съзљи на вечността.
И кой небето синьо е рисувал...
Страдание, в което съществуваш,
извайва в теб най-простите неща.

Тъгата ти, поете, кой отнема –
единствен сред море, звезди и пясък.
Усещаш най-голямата опасност –
да бъдеш музика в далечно време.

Твоят влак закъсня...
Бях облечен небрежно,
стиснал букет в ръка
и чаках нечия нежност.
Бе спръл стенният часовник.
Времето бе също спряло.
Един сърдит чиновник
ме гледаше учудено и вяло.
Аз все още стисках букета.
Бавно се спускаше здрачът.
Хвърлих цветята на релсите
и ги чух да плачат.

ЛЮБОВ

Ако те няма, ще те измислим.
Ще извикаме земните трусове
и викът си зад зъби ще стискаме
да не излезе случайно от устните.
Такава една те измислихме, неразбрана.
Заповядай на нашата маса.
Обществото ни е от бранша.
Е, разбира се, ако ти изнася.

Ние ще спорим дълго и шумно
за жени, за пари, за политика.
Непременно ще гледаме умно
(а в същност от ярост ще викаме).

Съзерцавай със твойто презрение
дъждът как се стеле по водоскоците.
И си тръгвай. Време е.
Остави ни малко емоция,

малко виновност и малко горчица,
и разбира се болка във ставите.
Измислихме те такава една, неразбрана,
а се превърна във птица.

Ние още не сме си платили данъка
и затова оставаме.

МАЛКИ ПРЕДАТЕЛСТВА

Банко П. Банков

Днешните политици не харесват
народа ми, никак. Бил мързелив и за-
виждал, купешки казано – отровен бил
от егалитаризъм, от предрасъдъци за
равенство пред хляба, лева, закона и
Бога.

Равенство на божия свят няма, един
може повече, други се с пот на чело по
бордове, митинци и агенци за усвояване
на еврофондове, затова къта имоти по
Коста Дел Сол и децата му се учат за
юпитра в Принстън.

Бедните са бедни, защото са некадър-
ни. Не са успели навремето да надбягат
боси онези, които яхнаха мотоциклети
“Харли Дейвидсън” на половин киломе-
тер напред от стартовата черта.

.....
В най-ранните ми спомени газена
лампа опушва кухненския таван, то-
кът е на режим, неспокойни сенки се
милат по отсечената стена, едрейт като
великани, смаяват се като гърбави
джуджета.

Баща ми разсипва вечерята. Мири-
сът на пиперлия зрял
боб от почериялата тен-
джерата пълни със слюнка
устата. Веднъж седмич-
но бобът врн със свин-
ски кокали, по които е
поленнало месо. Около
тенджерата чакат пет
дълбоки чинии за нас
и две паници – за дядо
и баба.

Те седят на далечната
страна на масата, дядо е
мургав, та черен, очите
му са насълзени, цял
ден е стискал с изкри-
вени пръсти губерката.
Мирише на мешина, на неощавени
кожи, не обичам да ме прегръща. Баба е
дребна, шавлива, избелял чешер
прибира орediaлата й коса. От сутринта
е превивала гръб в задния двор, копае,
сади и полива.

Погледите на всички са вторачени
в черпака, с който баща ми гони вкусните
кокали в парещия търбух на тенджерата.
Дядо не се съдържа и предупреждава
дрезгаво:

- По равно, ще сипваш по равно, да
ги нямаме такива!
- Мълчи пък, ти, ненаял се! – сбутва
го баба. – То е срамота да надничаш в
чужда панина!

- Всички са гладни – не отстъпва
дядо.

- Тате, децата растат, по имат нужда
– страховито възразява и мама.

- Ти, снахо, не се меси в мъжка при-
казка! – срязва я баба. Присвоила си е
правото да командва безпрекословно
дядо и затова не позволява на никого
да му каже крива дума.

- Тихо, кога съм ви оставил гладни!
– баща ми удря с черпак по масата, ка-
пакът на тенджерата пада с трясък на
пода, търкулва се нанякъде.

Горката ми майчица, разбъркваше
димиящата чорба пред себе си, да улови
и прехвърли в нашите чинии вкусно
парченце месо, сочен хрущял. После
поглеждаше крадешком към чиниите на
останалите с поглед на нагонено куче.

Чоглия поглед съм запомнил болно,
а месото изяждах.

.....

Оттогава боледувам от комплекс за
равенство, като от нелечима болест.
Деля с точност на геометър опеченото
в тавата, левове и задължения. Жената
и децата ме смятат за наивник, като
електорална единица съм неудобен за
управление.

Но аз чувам дядо да подвиква с дрез-
гав глас от далечния край на масата „по
равно, по равно“...

харна коричка, от пита, мазана с яйце,
преливаха от жълта сливовица и жълта
лимолада. Дечурлигата, полупознати
братовчеди, изгърсаи и батковци се
пререждахме за лимонада, гонехме се,
пречахме се на възрастните. Стана го-
ляма мешавица и запомнихме този ден
като шарения ден на есенния панаир.

Когато след време се залежа баба,
смадена като врабче под изтънялата
черга, оставяха ме следобед да й по-
давам канче с вода, докато баща ми и
майка ми гонеха залька.

Как не ми се седеше в задната ста-
ичка, лъхаша на старешки мазила.
Съчениците ми в това време плуваха в
дълбокия вир зад воденицата, гмуркаха
се в разпенената, скачаща през бента
вода. Излизах във, сядах на стълбището
и четях взети от от читалището рома-
ни на Майн Рид и Рафаел Сабатини,

кръстосвах с пиратски кораби по южни
морета. След час-два се стресвах, връ-
щах се на пръсти в стаячката. Немошна
ръка с прозирни вени се мъчеше да
досегне катурнатото канче, безкръвна

уста едва чуто нареж-
даше: „Чедо, баба ти
душа бере, а ти книги
четеш!“

Гърлата намаляха
отново, но яденето не
заблажия кой знае
колко, ликав зелен
боб с джанки, лучник,
пири от презрели
тиквички.

Учех в гимназията.
Срещу кованата же-
лезна порта на жъл-
тото училище с висо-
ки прозорци имаше
кебапчийница. Към

десет часа дебелият съдържател раз-
жаряваше скарата отвън и предлагаше
на минувачите по половин питка с две
топли-топли кебапчета, наръсени със
ситно накълцан лук. Като хамбургер.

Влудяващата миризма на цвъртяща-
та кайма влизаше през прозорците, па-
рализираше старанието да се преборим
с валентности и кубични корени. През
голямото междучасие само двама от
съчениците ни притичваха до скарата
на кебапчийня, синовете на общинския
архитект и на зъботехника, те бяха
единици. Не съм и помислял, че мога
да искам левче за питка с кебапче, ние
бяхме три деца, за кого по-напред.

В един октомврийски следобед уч-
ехме втора смяна. Вървах по главната
улица с окъсяла куртка и фуражка с
нелеп бял чохъл, директорът се ната-
гаше заради чохлаите. На петдесетина
крачки пред мен разпознах баща си на
велосипед, със защитан крачол на пан-
талона откъм веригата. Прибираше се
по за час да обядва и после се връщаше
на работа в склада на кооперативния
съюз, на края на града.

Спря пред входа на гимназията,
облегна колелото на липа с охлузено
стебло, куни си питка с кебапчета и я
захапа умислен. Потулих се зад една
каруца, стъписан, пламнал от смут до
уши, нали всичко въкъщи се делеше по
равно, нали не обичахме кебапчета,
защото не бяха полезни...

.....
Оттогава боледувам от комплекс за
равенство, като от нелечима болест.
Деля с точност на геометър опеченото
в тавата, левове и задължения. Жената
и децата ме смятат за наивник, като
електорална единица съм неудобен за
управление.

Но аз чувам дядо да подвиква с дрез-
гав глас от далечния край на масата „по
равно, по равно“...

АНА КАРИМА И ЯНКО САКЪЗОВ ВЪВ ВОДОВЪРТЕЖА НА ИСТОРИЯТА

с баша й. Най-фрапантна е
връзката му с Вера Стама-
това. От нея той има дори
дете – Анатолий.

Ана Карима издава и
оригинално творчество
– много песни, повести,
разкази, преводи и
периодични издания. Под
нейното перо излизат
повестта „Под натиска
на живота /1900г./,
драмата „Подхлъзна
се“/1901г./, писателна

„В Париж.Скици“/1905г./, сборник
„Разкази“ /1906г./, драмите „Една
велика идея“ и „Загубен живот“/1907г./,
повестта „За свободата“/1908г./ Някои
от писаните са поставени на сцената на
Народния театър и в тях играят
едни от най-добрите ни актьори.
Тематиката на драмите й са от личните
й преживявания и от съдбата на жените
въобще, подложени на подчинение от
мъжете, семейството и обществото.
Освен с лично творчество Ана Карима
се препитава през този период и с
преводи. През 1904г. тя издава „Силата
на мрака“ на Л.Толстой, „Еснафи“ на
М.Горки, и др. Не бива да пропуснем
и „Българска граматика“, която тя
съставя за порусените българи в
Украйна. Това издание се радва на
голям успех там и е съвсем навременно.

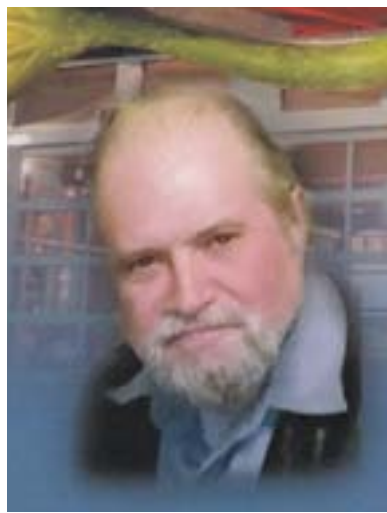
Участва като милосърдна сестра
по време на войните. Заседно с дъщеря
си Евелина тя е на фронта и работи
активно. Когато се връща създава
търговско училище за момичета,
създава детски дом „Надежда“ след
смъртта на дъщеря си Надежда, която
умира от испанския грип. Това е
първия детски дом у нас. Рано умира
и нейният син Иван Сакъзов – доцент
в Университета и един от първите
автори на изследвания за стопанската
история на България. Той е автор на
книга за стопанските отношения между
България и Дубровник. На негово
име Ана Карима основава фонд в
Университете за изследвания в областта
на стопанската ни история от 10000 лв.

Писателката пътува много из цяла
Европа – Париж, Петербург и др. и не
остава безразлична към събитията у нас
и в чужбина. Умира на 6 март 1949г. на
79 години.

Спомените за двамата интелектуалци
и общественици – Ана Карима и Янко
Сакъзов са много интересни и запълват
една празнота в културния живот на
България. Написани са обективно
от дъщеря им, без белетризация на
текста, лесни за възприемане от
читателя. Изследователката Румяна
Пенчева ги е открила и направила
обширен предговор, който подпомага
възприемането им. Книгата
излиза с финансовата подкрепа на
Министерството на културата.

Радка Пенчева

*Евелина Сакъзова-Лазарова. Ана
Карима и Янко Сакъзов във водовъртежа
на историята. Спомени за моите
родители. Състав. Румяна Пенчева.
София, Небланд, 2023г., 197с.*

Стефан Мутев

ЕСЕННИ ЩУРЦИ

Щурците са живи. И в късната есен
те свирят – загърбили летния бяг,
зад кадър дори, зад мъгливи завеси
обтягат покъсани струни – и пак...

Те музика сеят, макар и незнания,
те никак магично разпяват света,
оставят ключета за бъдещи тайни
и нови щурчета, и струни за тях.

В лъките понякога бури връхлитат,
порои се втурват и глъхнат тревн.
Но пак оцеляват и пеят щурците –
до утре, до есен, до вечност, нали?

ПЕНСИОНЕР

Той крачи – нездрав и отчаян, безличен.
В пазарската чанта самотният хляб
безволно броените зальци среща.
Край него е юли. В душата му – хлад.

Ще купи все нещо с последните десет
(а пенсия – чак след петнадесет дни),
ще пусне през зъби псувния безадресна,
гневът обезсилено пак ще реди:

„Какво им направих, далечни мой боже,
не бях ли за свестен живот на война,
не бях ли с години по рудници после,
не бях ли полезен на тази страна!?“

Ще свърне безстрастно
в кварталната кръчма
край двама пияни и ято мухи,
под залезен лъч, до прозореча сгърчен,
ще сбира за болната вяра трохи.

И вече по тъмно, когато на прага
на прашния, празен, заглъхнал свой дом
с длан тръкне под веждите
страшната влага
и буцата в гърлото глътне отново –

ще хлътне във мрака, сломен и ограбен.
Безумно ще рие нощта като кърт...
А старата дюля ще спи край герана –
прегърбена, плодна и тиха до смърт.

ДИМ

Да кротнеш под лозиницата самин,
с тревясалия праг да се раздумаш,
ветрец отнейде да доведе дим,
да шавне жабче в дъхавата шума.

С очи да вдигнеш грохналия зид
и детски дни оттам да наизскачат,
смахът им утрото да набразди
и стрехите от радост да заплачат...

Далечност, топла като майчин глас,
огърната с вълшебствата си слиза,
целува босоногия ти час
и като филм през тебе се изнизва.

Отнякъде ветрец довява дим,
врабче разбутва дъхавата шума.
Ти чакаш под лозиницата самин –
тревясалият праг да ти продума.

*Винсент Ван Гог,
Пейзаж с къща и орач*

СЕНО С ДЕТЕЛИНИ

Виж – под бедната стряха
на огнището пак къкри гозба
и за нашето шастие
мама тихо говори със Бога...
Пак политам далече –
до деретата, кални след бурия
и до зимната печка с
котарака, замъркал под фурната.
В двора седнал съм, плача
за умрялото кученце Динго,
после двамата с батко
го погребваме с почит в градината.
В сеновала – картини:
как потъваме в звездните нощи
и сено с детелини
ронят сутрин косите ни рошави.
Пак препускаме с Алчо,
вишли длани в пламтящата грива
и догонваме здрача,
дето в пътя вълшебства излива.
И там още – на бряста под клоните,
ровнал крак в уморения синор,
с малка устна хармоника
тате пие мечти вместо вино...
Този съм уж с кратък,
а тъй жив, тъй е цветен и звучен:
сякаш пее земята,
а аз – стрък трева – само слушам.

Живка Барова

ЛУНАТА Е ЖЕНА

Луната бледолика е жена – русокоса, мамеща, красива, флиртуваща със мрака във нощта, в прегръдките ѝ Слънцето заспива.

Луната светлоока е жена – болките човешки тя попива, стапа се от чуждата тъга и като сърп от мъка се извиа.

Луната е самотница в нощта – горда, но със рани мълчаиви, отразява чужда светлина, за да прави другите щастливи.

Луната романтична е жена – тъгата си зад облаци прикрива, чрез нейната студена светлина женската енергия е жива.

ГЛЪТКА МАГИЯ

Тази нощ валяха звезди, душата ми бе камбана, дърпана от милиони шурци – поисках девойка да стана... Морето погледна ме с жадни очи и ми погали краката, вятърът с пръсти снагата обви и нежно разроши косата, разтворих устни със жадна уста, исках мига да изпия, във вените свои да го съхраня като солена магия, да глътна момента, да го отнеса като скъпа награда, когато намигне до мен старостта – пак да се чувствам аз ... МЛАДА.

ПОСЛЕДНА НОЩ

Последна нощ! На кея сто лунни ми напомнят тъжно за раздяла, но истинската – моята Луна, зад облак се е нейде запиляла. Морето тихо шепне: "Лека нощ!", за сбогом искам аз да го прегърна... Уверено в неземната си мощ, то знае, че отново ще се върна. Ще дойда пак! Червената Луна, когато в мрака пътя ми покаже... Ще се завърна в своята самота – за нощите без мен да ми разкаже. Странна между нас е любовта, обречена на срещи и раздели. Бездънна е човешката душа – като морето, с което сме се слели!

ЗАВРЪЩАНЕ

Здравей, море! Аз пак съм тук с куфар, пълен със надежди, пак при тебе долетях, съблякла зимните одежди. Потънах в твойта синева, развих се до теб душата и бяла чайка на брега за поздрав махна ми с крилата.

А стъпките ми по брега сякаш пясъка познаха, солени капчици вода в зениците се разпиляха. А вълните с тих рефрен посрещнаха ми с нежна песен, подготвило бе то за мен морски празник с ден чудесен.

Здравей, море! Аз пак съм тук. Сякаш у дома се върнах, изпълнена със топлина и многа обич те прегърнах, ти ми подари рапан и водорасло за косата, аз направих си гердан и снимка с тебе на скалата.

Сляхме нашите сърца, те запулирах в ритъм, ти си карма и душа и понякога се питам дали във някой друг живот не съм била в теб родена – русалка с тяло на жена или пееша сирена.

Завърнах се при теб, море – по пътя, който съм познавала, докоснах те и се запитах дали от теб съм заминавала?!

ЕДНА МИНУТА

Знаеш ли ти колко съм щастлива през тази нощ, в този късен час, сама съм аз, самотна, но съм жива и изживявам приказен екстаз. Погледът ми тича по морето и го усещам с всички сетива, на метри само от брега, където гонят се вълна подир вълна. И в тази странна, нечовешки кротка, наслоена нощна тишина, аз си припомних лунната походка под жълтите фенери на нощта. А морето с хъс ме аплодира, че съм до него и ми е добре, понякога една минута стига, за да напълни женското сърце...

На Марина Абрамович и Улай Лейсинен

Румяна Николаева

ХОРИЗОНТ НА СЪБИТИЯТА

На пясъка през шепнешите пръсти изплъзна се на време океана. Къде отиде? И какво остана? Заклучи ме на пустотата в бремето. Какво да правя? Как да се измъкна? Вълна от закъсняла морска свежест да мокри сухи клепки на забрава, лицето сенки в мрака да променят, да тичам сред влудяващо безмълвие, без мисъл във сърцето и без чувство в ума ми да пропълят като скитници?

Да чувам тишината като буря, а в нея да оставам песен нежна и с вяра да лекувам дълго раните, които си нанесох в безнадеждност?

Изтече всичко, дето не ми трябва във черната и в сивата река. Преди да стане светло, цвят да греине, студен е до безбрежност хоризонта. И нужна ми е твойта ръка.

В ИЗВОРА

От чист планиски извор се събуди. Водите ти набъбнаха напролет и през горите снежни хукна лудо, нахъсан от пълзящи си полет. Изрони брегове, заля градини, във устрема си целият отворен. И не една звезда през теб премина, окъпана след падане отгоре. На низините грабна широтата – разсия се и изгуби своята сила.

Потече тихо, тежко, но внезапно изрови дъно, до скала да стигнеш. Така ти е потребна, че ти иде, очите си обратно да обърнеш и да избягаш, не където видят, а в извора, в дома да се завърнеш. Не можеш да го сторISH. И го знаеш. Остава ти на слънцето покой. Дали ще е начало или край? Мигът живот е в изборите твои.

НОВОСЪТВОРЕНИЕ

„И видях ново небе и нова земя“
Откровението на Йоана 21:1
Разсечен вятър.
Голо рамо.
Напрегнат звън нозе подгонва.
Потръпват, палят,
стенат ръце от пламъци.
В сияния очи избухват.
Взривяват бездна от мълчание,
в сълза от болката преливат,
кълнат неистово във корена непозволеното безмълвие.
Накъсан дъх в трептящи устни,
безмълвно шепне до безчувствие молитва, вилетена в движение.
Небе политва и земя се срутва в него.
Новосътворени.

БЕЗМЪЛВНО

Дойдох да те видя.
С очи, онемели от твоята святост,
от спомени бели.
Присядам за малко замислен на стола.
Очаквам да вдигнеш очи, да разголиш душата на скитник,
на дързък хлапак да стоплиш ръката отново, и пак...
Очите в усмивката меко ме гаят.
Напират сълзите ти и се търкалят по бузите меки, които докосвах с копринени устни, и устни изгарях до болка с червеното в кръв полуядя.
Сега алене сред пазвата бяла онази дълбока, зарастнала рана.
Ръцете ти тихи към монте литват.
Посягам.
И цялата в длан те приемам.
Дойдох да те видя.
Да тръгвам е време.
Да мога отново до тебе да стигна – земя прекосил, сред морето изригнал...

Жадувах дълго.
Трудно дишах.
Засицах глад с мечти.
Вървах напред, завръщах се – там дето не боли.
Защо отново си пред мен?
С усмивка във очи на гладно разстояние от радост ме държиш, а исках и внимание, и песен, или стих!
Сега живея в своя свят, без болката „дали“, която пак да ми оставиш, щом се разделим.
Навярно още те обичам.
Тъй и не успях да те преболедам в мен.
Сред тъмното съзрях едно небе, в което дишам свежест занемай, дъга, която в мене пише – всичко съм ти дал.

ВИСОКОСНО

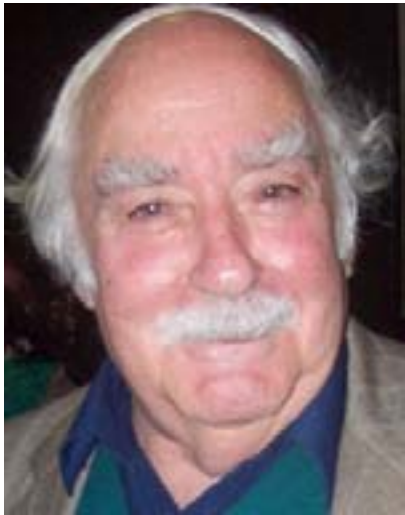
Не ме разпитвай. Думите провисват като игли от лед под стряха зима. Ще ги стоя, но после ще ги липсвам, под стряхата настръхнала щом минеш.

Ти нямаш власт над мен. И любовта е, която бавно ме отдалечава от суетата, хапеща безкрая до жалост по изгубената слава.

Обичам те, но трябва да си тръгна. Женица от отсрещната страна на пътеката разхлаби дебелата си шал и е разбиране подхваща нещо за съмнителни качества на редица стоки от първа необходимост, но приказливото като някой врабчо, който юнашки си знае своето – да подскача от зрънце на зрънце и от трошица на мушица, неуважително я прекъсна:

- Евалла, така си е... Но в случая спорадично се сещам за един шекотлив инцидент – и стрелна под вежди полицейката с нотки на дискретна заядливост – за ония шведски девойчета ми е думата, дето пристигнали на морето и...
- И те ли по маргарин „Калиакра“? – вмесна на подбив някакъв младок зад гърба ми.
- С кола, за щастие... но с любимата си бабка, за нещастие... Която с буйна

КАМУФЛАЖ

Йордан Стоев - 85

- Но защо не потегляме, ще киснем тука докато замръзнем ли?...

Посягам към бутилката с минерална вода, но я гръсвам на масичката още повече изнервен – ледена е и с натрапчиво неприятен вкус, а вагонът на всички отгоре е без отопление, само с едно купе пред нас (засто от двама арестанти с придружаваща ги полицайка) и от него ни залива влудяваща препирня между мъжете вътре:

- Къде го пише това бе, кумур?... Правил се на дръж ми шапката!
- Нали? Като тебе...
- Ще бактисах да лъскаш нарове в кауша...

- Нали? Като тебе... Абсолютно и пред съда потвърдих, че съм невинен, не разбира ли...
- Помни ми думата, ти казвам...

Господинът от седалката срещу мене съзаклятически ми смигна, острата му адамова ябълка издайнически заигра нагоре-надолу и сякаш лично провокиран, скокна към купето, но полицайката мигновено го парира – комунизирането с конвоираните е забранено...

От което тайничко възтържествувах – той човек не се ли умори да шавка като шило, да мърмори и шеметно да размята рошавата си опашка на тила?... Но внезапно влакът потегли, бутилката на масичката се разтреса и той смайващо я сграбчи в шепата си да я стабилизира.

- Профукахме цели единайсет минути, да ни са честити, господа! – иронично подсмивнат зажима към пътниците от съседните седалки. - А това тракане дето стартира... визирам тактуването на колетата конкретно... Адски съм му свикнал и даже ми действа като музика един вид, но в това ли е въпросът по същество, питам ви?...

Неколкоцина от съседите наостриха уши.

- В Европата му намериха цаката. Завариха снадките между отделните релси и – уверявам ви, вагоните се пързалият безшумено като по нашенски маргарин „Калиакра“, ако още го произвеждаме... Женица от отсрещната страна на пътеката разхлаби дебелата си шал и е разбиране подхваща нещо за съмнителни качества на редица стоки от първа необходимост, но приказливото като някой врабчо, който юнашки си знае своето – да подскача от зрънце на зрънце и от трошица на мушица, неуважително я прекъсна:

- Евалла, така си е... Но в случая спорадично се сещам за един шекотлив инцидент – и стрелна под вежди полицейката с нотки на дискретна заядливост – за ония шведски девойчета ми е думата, дето пристигнали на морето и...
- И те ли по маргарин „Калиакра“? – вмесна на подбив някакъв младок зад гърба ми.
- С кола, за щастие... но с любимата си бабка, за нещастие... Която с буйна

страст се отдала на слънчевите ласки, още на втория ден последвал летален изход и двенките завалийчета изкукали: как да я транспортират обратно...

- За нищо на света не им препоръчвам със самолет, хептен солено излиза! – енергично отсъди жената с шала. - Една моя позната нали сплупи тъй да пренесе мъжа си от Испания и се закопа... Кремация му е майката...

- Ба! А колко се чака за ред? - с кастри я някакъв сърдитко изпод балтона на закачалката срещу жената. - Понятие си нямате, ама ги дрънкате едни... Барем питайте, като не знаете...

Врабецът-всезнайко е нездрава развеселеност люшната опашката си:

- Съвсем нестандартно подходили. Тайно я опаквали в багажника и драгнали към границата. В братска Румъния спрели за нощувка в някакъв охраняем къмпинг, а на сутринта - колата я няма! Някой късметлия я гепнал барабар с мумията в багажника!...

- Бинго! – подсвирна с уста младокът зад мене. - Не може да бъде!

- Бе може то, може! – намесиха се авторитетно от купето. - Зависи оперативните как ще се задействат от тука натъкяна...

Полицайката запали цигара и многозначително се втрочи в ноктите си – демек не очаквайте публично да се произнеса за професионализма на колетите от северната ни съседка... И на мига тъкмо мене, а не някой друг бърза с насмешлив поглед – навярно беше решила, че щом съм седнал до опашатото дрънкало, значи сме от един дол дренки. (А беше хубавка!) Почувствах се дълбоко засегнат и незаслужено поднесен, но това си остана за моя сметка - вече всички бяха зинали в човека, който единствен можеше да каже какво е станало по-нататък...

Но и той не го направи. Във вагона влетя настръхнал от студа някакъв невзрачен човек, огледа се за свободно място и слепешката се устреми към купето, но деликатно беше дръпнат за ръкава:

- Сакън, скъпо татенце! Не предизвиквай съдбата...

Наоколо вкупом се изкискаха, а припълецът объркан отстъпи назад и – къде-къде! – седна до мене. В мушението си затисна пешовете на шубичката си и като се надигна да я поиздърпа, от вътрешния джоб шръкнаха пристегнати с ластик частите на разглобен кавал.

- Оп-палааа! – опашаткото подскокна от възторг. - Какво виждат очите ми, уважаеми приятели? На крака ни е дошъл не кой да е, а един невероятен магьосник, самият топ-мастор на кавала... Или ще отречеш, маестро, че си великити Теодосий Спасов, а?...

Човечецът недоумяващ побутна към тила извехтялата си шапка тип ста-линка.

- А че защо... никой не съм... Самуил съм де, от изкопчийската бригада, дето съм фирмата... Инак кой да съм!...
- Да допуснем... няма да спорим... Но ще си признаеш ли, господин Самуиле, че с меденото си инструментче сегиз-тогиз по разни купони и мохабети си докарваш и допълнително... Чат-пат и по влаковете например... А?
- Протестирам! – припълецът боязливо подири за подкрепа полицайката.

- Къде ме търсиш ти мене... Абсурд!... Отзарана разтаковахме онова спешно свлачище, дето по трасето и сега се прибирам на топло...

- Браво! Съгласих се! – приказливото сложи ръка на рамото му. - Хайде обаче по тоя случай, за загревка да ни избичиш едно нашенско парче, става ли?

Човечецът понамусен се почеса по врата (набразден от дълбоки бръчки като кората на стар орехов дънер), огледа се и захвана да слобива изтъсканите коленца на кавала, но сякаш насила - двоумеше се дали да се замете някъде

по-далечко от тоя лепкав бодил... Но бодилът го изпревари:

- Ето, имаш честта, маестро! И ще замоля публиката за сто грама внимание...

Не се стърях, залепих чело в леденото стъкло на прозореца, за да скрия раздразнението си. Самонадеяното кълбище на тила му триумфираше се люшкеше като някаква събъркана и недоправена в окончателен вид втора глава, заредена с още какви ли не малочумни прищевки... Вън вече мръкваше. Влакът се силеше да навакса нашите единайсет минути и с бясно трещене подминаваше развърялните преспи снияг, които се мерзелееха като парцали сапунена пина по брадясалите скули на байрите...

А кавалджията все пак се предаде. Премръзналите му пръсти едва-едва налущкаха оная май - за хайдутина Дельо, но това не впечатли влудяващия подстрекател – скърши шията си на една страна и с тънък гласец подхваща мелодията, но се отказа.

- Страхотно! Жестоко!... Ето кой ще размрази заледените ни батерии с така наречената естетическа наслада...
Внезапно разпери ръце да го прегърне, но си науми друго, грабна шапката му и я размаха над главата си.

- Парса! Пар-сааа! Дайте, мили хора, да спонсорираме този талант-самоук... Да! На парсата до един тук и сега, приятели, хайде... не се стискайте, отколкото банкоматите в душите си и не се мотайте... Бръкнете се и всеки колкото - толкоз!...

Беше неочаквано. И стъписващо. И обръкващо, разбира се... - Пътниците подозрително се заозъртах - на тоя какво му стана! – но след минута тук и там се чуха настръчителни подвиквания и подкани, шавнаха първите смелчаки и един през друг, като смигаха угоднически на опашаткото, наскачаха кой по-напред да докопа шапката (видях и жената с шала да посяга благоговейно сякаш към диска на дядо поп в селската черкваца). А осенен от ново хрумване, бърливото награби кавалджията да го измъкне от седалката и заедно да тръгнат по пътеката, но не успя, човечецът

му се опъна и слава Богу си останах спасително стигнен зад шубичката му... Вътре в себе си инстинктивно отказвах да приема прумиците на някакъв си суетен посредственник... Но скоро и в мене незнайно как и защо нещо като че ли трепна – за малодушие, от умиление някакво или от тайничко притеснение да не ме вземат за единствения свидълъ, но ето че в един момент доброволно се оставих на всеобщото оглупяване... И не смогнах да се добера до шапката (избута ме с рамо онзи муслъо от балтона на закачалката!), но успях все пак да за-

бода зад ухото на музиканта една цигара, изричайки нещо окуражаващо го... Да, осъзнавах – детинщина и някаква изветряла вехтория си беше това, което ставаше, но с нещо гъделичкаща, с нещо подкупваща и въодушевяваща - особено като го зърнах вече чак в другия край на вагона как сред смях и гълчава с маниерите на пъкан професионалист размята шапката и с трогателна доверчивост нещо все говори, говори, всъщност едва ли някой го чуваше, около мене също беше невъобра-

зима шумотевица, която заглупяваше тактуването на колетата по релсите и дори свирята на кавала...

И неочаквано, вътрешно раздвоен, но и въодушевен (борейки се себе си!) рисковано потърсих с поглед полицайката... За да ѝ подсказва, че съм преглътнал оная незаслужена пренебрежителност към мене, но главно за да отгатна сега ти дали си признава, че нашият набеден شوмен е май повече за завиждане, аз самият не съм докрай наясно, но може би и тя като мене не съжалява ли поне мъничко, заедно не ни достига лудост като неговата и не е по силите ни да го догоним?... Липсва му и въображение, и вкус - не отричам, но ето нали и тази (не се усетих как грабнах бутилката с минерална вода, за да отпия глътка!) - тя също е с неприятен вкус, но има ли значение, щом върши работа, щом е полезна и лековита!

А нашият мил ентузиаст го прави от сърце, без никаква корист и е смешен, може би, но без лична изгода ни кара да забравим за закъснението на влака, за студа във вагона и всички до един да живнем като хлапаци, които са си припомнили нещо подминавано кой знае откога и почти забравено, но вълнуващо, примамливо и значително...

До мене кавалджията (бях го отписал!) неочаквано сграбчи коляното ми и се понадигна, наоколо помислиха, че иска да им се поклони и майтапски му изръколяскаха, а той подскрежен се заозърта:

- Влакът де... Ей го вече здравата намалява и сегичка ще трябва да скачам, ама онзи... Той къде я затри, а?... Вънка е вълчи студ, а без шапка аз какъде съм?...

Младокът зад мене го чу. Заканително нещо изсумта и пъргаво като хрътка хвана пътеката към другия край на вагона...

Късно! Онзи беше офейкал с шапката. От купето срещу мене шръкна една ниско остригана глава и с жадно пресъхнала уста отсъди:
- Яка муфта, кумур! Не като нас... Запизила пръсестията на духа, полицайката запали цигара и се зае да лакира ноктите си...

АНИТА КОЛАРОВА (1940 – 2023)

Анита Коларова завършва СУ „Св. Климент Охридски“- специалност „български език и литература“. Работи като библиотекар, журналист на свободна практика и учител. Била е кореспондент на в. „Български писател“, в. „Словото днес“, редактор на сп. „Пристиан“, в. „Палитра“. Поезия, литературна критика и публицистика публикува в регионалния и националния печат. Била е председател на Дружеството на писателите в Русе. Автор е на книгите: „Между две светкавици“, 1991 г., „Фацелис“, 1994 г., „Слизане от кръста“, 1997 г., „Този шепот в мен кълнати“, 1997 г., „И падах, и летях“, 1999 г., „Присъници стъпват на пръсти“, 2000 г., „Писма на кленов лист“, „2002 г., „Кибритени клечки“ (сатира) 2003 г., „Дете за празниците“, 2004 г., „Подводна археология“, 2007 г., „Изпепелените ябълкови градини“, 2008 г. и др., както и електронните книги „Селски плет и градски дрехи“ и „Ех, Канада“. Член на СБП.

Уважаема Анита Коларова, да започнем с началото – с първите стихове. От извора на Вашата поезия. Откога пишете? Първата Ви публикация? Първата книга?

– Баща ми, юристът Димитър Попов, първи братовчед на писателя Цветан Стоянов, имаше тетрадки със стихове, които криеше. На дванайсет години ги намерих, нещо ми хареса, нещо – не и започнах да ги „редактирам“ по мой вкус. Майка ми, хористка в хора на Пинтев, също пишеше поезия. Генетично е. Първата ми публикация е стихотворението „Ако трябва да плащам един ден“ в русенския ежедневник „Дунавска правда“ през 1976, а първата ми книга е един закъснял дебют, защото издателствата „нямаха хартия“. А в Русе тогава нямаше издателство, та книгата ми „Между две светкавици“/1991/ излезе късно и в издателство „Приа“Р, Казанлък.

– Имате ли учители или еталони в поезията?

– Имам, разбира се. На първо място стоят: Ботев, Вазов, Яворов и Дебелянов от българската литература. От руската бих посочила: Пушкин, Лермонтов, Есенин, Цветаева, но и Фьодор Тютчев, Константин Симонов, Владимир Висоцкий, от английската – Байрон, Бърнс, Шели. В гимназията компанията ни беше запалена по Бодлер, Верлен, Едгар По. Много рецитирахме

„Гарванът“. Особено място при мен заема Багряна. Ето защо не мога да кажа кой е любимият ми поет, кой е моят Бог, но ще си позволя още малко имена: Разцветников, Фурнаджиев, Лилiev, Смирненски, Вапцаров, В. Ханчев, В. Петров, П. Караангов, К. Донков, Н. Инджов, Г. Константинов, Рашко Стойков. Спирам дотук с мъка, защото знам, че пропускам още много имена.

– Какво според Вас е Поезия и какво Вдъхновение?

– Поезията е мислене в образи, преплетено с емоция. Първосказаното. Вдъхновението е онова нещо, което не ти позволява да заспиш. То те тревожи, появи ли се в даден момент, като любовта. Измъчва те, но ти е хубаво с него. Много ти е хубаво, изпитваш някакъв подем.

– Как се ражда едно Ваше стихотворение? Как пишете: лесно или трудно?

– Темите ме намират сами. Но колкото и да е важна темата, тя трябва да те разтърси. Най- хубавите ми стихотворения са преживени дълбоко. Първо намирам ритъма, мелодиката. Хубавото стихотворение трябва да изригне само, някъде отвътре. Понякога записвам на листа „озарението“, което е най-често краят на стихотворението, тъй наречената поанта. Не бих казала, че пиша трудно или мъчително, но много дълго работя над стиха, понякога с месеци преработвам, докато от първоначалния вариант не остане нищо.

– Жан Пол Сартр, „интелектуалният страж на Европа“, се питае: „Трябва да създаваме, да отразяваме или да откриваме?“ Какво мислите Вие?

– Мисля, че поезията е откривателство. Новаторите в поезията, а всички големи поети навярно са такива, казват много неща за света и живота по такъв начин, че светът сякаш ги вижда за пръв път. Така че върху нови мисли трябва да градим древни стихове, такива, които ще издържат проверката на времето. С други думи после можем да помислим и за създаването, и за отразяването, а може би и трите вървят заедно.

– Какво мислите за формата и за експеримента в поезията?

– Аз пиша в рими, но не винаги. Имам стихове в свободен стих, но предпочитам класическия. Обичам оригиналната форма, стига да е наистина такава, а не подражание. Мисля, че тъй наречените постмодернисти сега откровено подражават и измъкват от пръстите си. Доскоро беше модерно да се пише без препинателни знаци. Мисля, че тази мода отшумя. Задължително трябва да се експериментира, не може да се тъпче на едно място. Цялата ми книга „Подводна археология“ беше един експеримент, за който получих похвали от някои читатели и критика от други. Модите в изкуството обаче винаги са опасни и се стопаят като ланскация снит, трябва да има художествена мяра.

– На кое мнение вярвате повече – на

критиката или на читателите?

– Но къде са критиците? Тесе покриха. Къде са литературните дискусии, кой следи в България литературния процес? Мечтая за един Белинский. Съмнително е да се вярва и на читателите, особено на тези, които ходят по литературни четения с китки и събират автографи. В повечето случаи това са користолобиви графомани. Хвалбите им не ме трогват. Вярвам, може би, на оня интелигентен читател, който отива в книжарницата сам и знае какво търси. Най-много вярвам на добронамерени колеги – такива за мен са: Ана Александрова, Найден Вълчев, Димитър Горсов, Юлия Пискулийска, Димитър Златев, Христо Черняев, Атанас Мочуров, Георги Ангелов и др., които няма да премълчат хубавото и да спестят несполуките. Ще ми го кажат откровено.

– Каква е според Вас ролята на подсъзнателното в поетичното творчество?

– Огромна. Случвало ми се е да сънувам стихотворението си или в полудбудо състояние да ставам посред нощ, за да го запиша. Стихът те избира или се оставиш със замаяна глава да бъдеш избран. Също като в любовта.

– Какво трябва да бъде, според Вас, доброто стихотворение?

– Образно казано, прилича на протегната за здрависване ръка. Ако ръката е ледено студена, хлъзгава, дървена, трепереща, гузна, брутална, чужда – чувството е неприятно. Но ако ръката е близка, топла, ако здраво стисне твоята, ако веднага след хватката потекат по теб флуиди, ако не искаш да пуснеш такава ръка, а тя невидимо те разтърсва, срещнал си се с доброто стихотворение. Доброто стихотворение трябва да издържи на няколко прочита и най-вече на времето. На времето, което е безмилостно!

– Един поет трябва да чете или да пише повече?

– Срещала съм млади поети, които не са чели Дебелянов, а и не само него. Има и художници, режисьори и певци, които много малко са чели. Това е недопустимо. Аз лично мисля, че един поет, да не говорим за белетристите, трябва много, много да чете. Това понякога крие известна опасност от несъзнателни реминисценции, но четенето е задължително, ако става въпрос за професионализъм. Как ще изучиш занаята, ако не сверяваш часовника си? А и поезията е занаят. Красив занаят, който позволява много свобода, но не свободия.

– Считате ли се свързана с Вашето поколение в поезията?

– Не мога да отговоря на този въпрос. Някога критиците обединиха част от поетите в тъй нареченото „априлско поколение“, но аз не принадлежа към него. Не принадлежа и към други „обединения“, стоя като на самотен остров. Не държа и на популярността, за нея са абонирани повечето от столичните поети.

Следите ли младата поезия? Има ли според Вас интересни имена?

– Доколкото мога. Петя Дубарова бе дете, узряло за поезията и живота много рано. Затова загина. Сега забелязах някои даровити пера като Сибилa Алексова, Елица Мавродинова, Иван Брегов. Дано издържат! Сигурно има и други дарования. Голяма част от младите пишат лесно и мислят, че морето е до колене. С имитирането на европейските поети няма да направим впечатление никому, трябва да бъдем напълно самобитни, за да ни забележат и в Европа. Парите на Сорос пък направиха някои бездария „звезди“, претенденти за Нобел.

– Каква е според Вас мисията на днешната българска поезия?

– Днес много, чак до втръсване, се използва една форма : „забавлявах се“ във всички глаголни времена. Искам дебело да подчертая, че поезията не е чалга за забавление и за отключване на ниски страсти. Ако можеше чрез всяко хубаво стихотворение да направим поне още един млад човек по-добър, по-възвишен, мисията на поезията щеше да бъде изпълнена. Но това зависи и от училището, и от учителите най-вече. Е, как ще стане, щом Комисията за защита от дискриминация иска да махне Ботев и Вазов от учебниците? Другата задача на българската поезия е да покаже лицето ни пред света. Както са научили чужденците да си поръчват килими, изтъкани неиде из Родопите, тъй трябва да ги научим да четат българска поезия, защото тя е прекрасна. Но затова трябва да се погрижат и управляващите, да се отпуснат пари за култура и българска литература, за преводачи и книги.

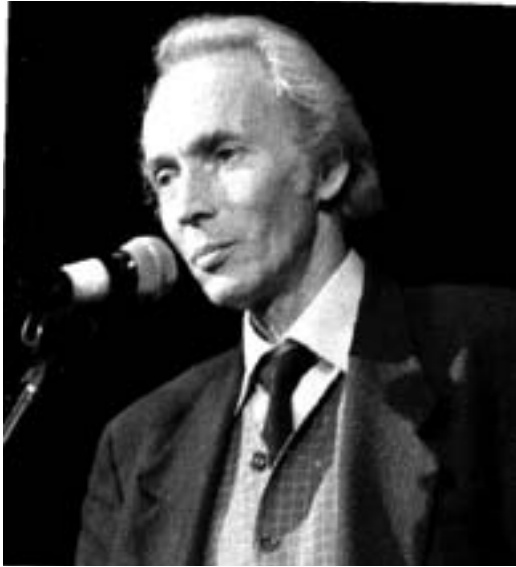
– В поезията Ви България и българската тема присъстват неизменно. Сега някои считат това за излишно и едва ли не старомодно...

– Нима? Това е добре замислена мъртва хватка. Защо да пишем за отечеството? Нека да го загърбим по всички фронтове. Наистина, възможно е темата да бъде интерпретирана само декларативно, тогава няма никакъв смисъл от стихове за родината. Но я да видим как стои тя в поезията на Ботев, Вазов, Багряна, Ивайло Балабанов, Таньо Клисуров, Иван Динков, Георги Константинов, , Борислав Владиков, Валери Петров Андрей Андреев, Валери Станков и др. Върнахме България толкова назад, че сега трябва да помислим за спасяването ѝ със всички средства, в т. ч. и с поезията!

Интервюто е предостатено от Огнян Стамболиев.

„ВМЕСТО ОГЛЕДАЛО“

Така Димитър Милов е озаглавил своето юбилейно издание, което известното столично издателство „Мултипринт“ предложи съвсем наскоро на читателската ни общественост. Авторът е посветил тази своеобразна оригинална книга на 70-годишнината си, която навърши на 18 февруари т. г.

Димитър Милов е един от ярките и талантливии наши поети, които напомнима за неподозирания си творчески потенциал през 80-те години на миналия век с появата на бял свят на дебютната му поетична книга „Мъжка постеля“. За съжаление неговият път към първото заглавие, както споделя с мен поетът, не се е оказал никак лесен. Първородният му ръкопис е бил застапен да бира праха цели седем години, забутан в чекмеджетата на издателство „Народна младеж“. Но така или иначе, стихосбирката изтърпява незаслуженото си пренебрежение и успява през 1984 г. да стигне до потребителите си. Закъснялото ѝ излизане от печат вдъхва кураж в гърдите на младия тогава творец, разгръща постепенно спотаяното му дарование, амбицира го, застава все по-често със самочувствие пред белия лист, за да го видим през следващите години забелязан като поетичен творец в литературните ни среди. Това го кара да се раздели окончателно със света на специалността си „Международни икономически отношения“ и да се посвети на поетическото поприще, проявявайки изключителна прецизност в работата си върху мерената реч. Това обяснява и изискаността при подбора на художествено-естетическия инструментариум при сътворяване на поетичните му рожби. Такъв го виждаме и в следващите му издания – „Триъгъбен“ (1990), „Поетично букварче“ (1991), „Шепот на тополи“ (1994) и други заглавия.

Моите дългогодишни наблюдения и общувания с този скромен и даровит наш автор ми дадох възможност да се убедя в невероятното му умение да съзерпава, а и да се живявява в поведението на природните явления, да се вглежда в изгрева на слънчевия диск, вълнува го галовния полъх на вятъра, вслушва се захласят в напористия бърбор глас на капчука, в напевната песен на крайречните тополи в родното му село Тополница... И всичко това пренася в примамливите преживелици на обикновените трудови хорица в селото и техния бит въкъш, в кръчмата и с животните, вирегнати да орат нивите. Ето кое му позволява да прониква в самите дълбини на душевността на нашия съ-

временник, потънал в нескончаемите си грижи. А тази, може би, вродена му вгълбеност в съвременното ни битие, оживява в стиховете му и го прави истински сърцевед. Обичта му към селските труженици, атмосферата на трудовото им всекидневие дишат пълнокръвно в поезията му. Достатъчно е да си припомним само неговото силно впечатляващо стихотворение „Варим със майка ми ракия“. Да не говорим за жителното присъствие на пейзажа и неговото одухотворено настроение в емоционалния психологичен рисунок на любимия му персонаж.

От творческото му полезнение обаче не убягват, разбира се, и интимните преживявания, острите социално-психологически и нравствени сътресения на нашето съвремие, от които се раздира обществото ни днес.

В сюжетно-тематичен план обаче „Вместо огледало“ съвършено се различава от всичките досегашни издания на автора. Той дълго е обмислял, както сам споделя, съдържанието на тази наистина необичайна книга и се е колебал дали тя може да ознаменува неговия юбилей. Тези съмнения са го заставили да разговаря за творческите си намерения с поети и приятели, но все не се е решавал да предложи за печат произведения, в които битуват стихотворения на много негови колеги, които са му посветили от най-добри приятелски и колегиални чувства свои стихове. И все пак вземат връх положителните препоръки да се представи пред читателите си с това оригинално и нестандартно заглавие. А в случая може би решаваща се е оказала настойчивата подкрепа на Иван Есенски, който е държал най-много тази книга да види бял свят и да покаже на писателските ни среди, че поетични издания от този род също имат право на живот под родното ни литературно небе.

Но да се взрем в художествено-естетическата същност на нещата. Книгата съдържа четири раздела: „Взимни посвещения“, „Предизвикани посвещения“, „Неочаквани посвещения“ и „Закачливи посвещения“. В течение на години Димитър Милов е посветил немалко от поетичните си творби на близки колеги и сродни души. И на всеки от тези топли и добронамерени стихотворни жестове, авторът е посветил отговорен поетичен поздрав за удостоилите го с внимание труженици на художественото слово. В първия раздел поетите са подредени по година на раждане, а останалите са строени по азбучен ред. От всяка творба на автора и на неговите „ответници“ струи благодарност за приятелство и горещото благородно творческо съпричастие.

Във всяко свое стихотворение Димитър Милов показва удивително познаване и сродяване с творческия и човешки свят на своя близък колега. Дълбоко ни впечатлява проникновеното му въвеждане в житейски сътресения,

неволи, радости, скърби и унижения. Намирам за твърде показателно в тази насока стихотворението му, посветено на покойния вече Янко Димов – „Предизмен сонет“. Още в първата строфа се докосваме до същностни черти от портрета на пишещия му събрат:

„Небесен син, с душа във синини, приема раните като награда. Ако неволно някого рани, той двойно повече ще страда.“

Асоциативно тези бегли шрихи ни препращат към вълнуващата поетична изповед на великия Пушкин в неговия шельовър „К Чаадаеву“.

А неговият вечно безпаричен любимец на чашката от Хасково не закъснява да излекува болката от постоянно гнетящото го изтезание:

„Чакаме просто аванс от онази – Нобеловата награда. Но пустият Нобелов комитет явно също си пие. Няма пощада за българския поет.“ (”Елегия в Мон Парнас“)

Цитирам тези болезнени лирични изповеди, защото те ни потапят в тежкото непосилно и изстрадано битие на

значителна част от творците на художественото слово, принудени да потискат огорчението си често с чашката и да го излизват като Пеньо Пенев в парещи стихове. А терзанието и напрежението винаги раждат и голямата поезия.

Общувайки с посвещенията на Димитър Милов, усещам полъха на доброта, сърдечното отношение, творческата и човешка сродност, топлото съприживяване в лишенията и негодите, езика на взаимното приятелство и солидарността с много поетични имена под купола на родното литературно небе. В тези дружески взаимни посвещения се чувства искреното, чистото уважение, което на места е емоционално обогарено от чистосърдечна самоирония. Струва ми се, че тон за това разголяване на душевността дава самият автор, в чинито стихове нерядко откриваме вкоренената му доморасла скромност.

Намирам за твърде стойностни тези посвещения, те ни връщат и към немалко отишли си вече „ответници“ – Янко Димов, Воймир Асенов, Петър Динчев,

Александър Ангелов, Цветан Илиев и много други творци на поетичното ни слово.

В тази многолика творческа компания от близки единомышленници откриваме сърдечното съпричастие и на Матей Шопкин, Иван Есенски, Боян Ангелов, Венцеслав Пейков, Пламен Киров и други приносни имена от съвременното поетическо творчество, които с талантливото си перо продължават да обогатяват българския поетичен свят. Доказателство за тяхното неосенимо присъствие на поетическото поприще са и откровените изповеди на Матей Шопкин – знаменосец на днешната ни социално-гражданска и патриотична поезия:

„Душата ми от пориви прелива и стихва суховеят на скръбта, защото още съм пращинка жива в огромното око на вечността.“

В книгата заслужено място са намерили и „Неочакваните“ посвещения на Анибал Радичев, Валентина Михайлова, Георги Драмбозов, Нико Стоянов, Василка Петрова и др., които се сродяват творчески и човешки с поета от Тополница.

Рядко приятен колорит на изданието обаче придават невероятно сърдечните „Закачливи посвещения“, които адресират към автора подчертано добронамислено симпатичните и своята благоразположеност в приятелството си към своя колега от Дунишкия край. Към колорита бих добавил и иллюстрациите

на Здравка Брайкова-Николова, които са в унисон с цялостната атмосфера на книгата.

Разсъждавайки обаче върху нравствените откровения на тези посвещения, стигаме до впечатлението, че съдържанието на включените поетични творби е сякаш безпристрастно огледало на съвременното на родното ни поетично слово през последните няколко десетилетия. Тези поетични изповеди дават ясна представа за генезиса на стихотворното ни слово, неговия език, стилистика, професионалното израстване на неговите творци. Посланията, които отправя изданието, се отличават с неотразимото си въздействие, дълбок психологизъм и оригиналност. Затова общувайки с това наистина своеобразно и нестандартно в жанрово отношение произведение на Димитър Милов, имам усещането, че „Вместо огледало“ допълва и надхвърля нови неподозирани шрихи от творческия портрет на автора, а заедно с това и обогатява облика на съвременната ни изящна словесност.

Продрум Димов

Петър Иванчев - 90 години

Сякаш току-що излязло от баня, слънцето се подава ухилено от Тръмбешка могила и в църковния двор поп Кольо събужда с тояжката си плочника на божия храм. Зор има светият отец, затуй е подранил, а слънцето си няма грижа. Щеше ли да му е весело, ако не е варосана кулата на камбанарията?

И Пеньо бояджията е станал в зори, като небесното светило, да му спори работата, варосва и пее. Пък бояджията имат първа музикална специалност оперно пеене. И сърцето на Пеньо пее, защото си е у дома. Дойде си от Девня и майка му не можа да се нарадва, че от пуста работа отколе не е преспиравал под родната стряха. Но остава ли без работа баш майстор? И на отчето не можа да откаже да разкраси храма за светия празник на Илинден.

И сега, кацнал като врабче на върха на стълбата, размахва баданарката и току подмята на светия отец някоя лакардия. Но на попа му се струва, че работата не спори и ядосан от приказките му, гледа да се потули някъде. Илинден наближава – празник и сбор в селото има, а ще свърши ли Пеньо навреме, не се знае. Затуй попа го еяд. И бояджията го еяд, защото попът му отби сто лева от пазарлъка, та уж да се прегълтне сумата. Затова Пеньо го разкарва насам-натам: я да му донесе вода, я да разбие вартата, че тая, дето му я дава, е на буци. И току поп Кольо се е завърлял някъде, от небесата се разнася веселият глас на бояджията:

- Майн го, отче, вартата свърши!

Тишина.

- Отче наш! - пропява на по-висок регистър Пеньо и размахва четката като диригент.

- Ида, ида! - обажда се най-сетне поп Кольо. - Какво има?

ДА СПОМЕНЕ БОГ! (В ПАМЕТ НА ПОЕТА ПЕНЬО ЦОНЕВ)

- Дай вар и някоя кърпа да си обърша потта, че туй слънце както е напекло от сутринта, ще ми изкара водата.

- Сега, сега - казва попът и носи вар и пешкир да послужи на тоя дявол, дето е увиснал горе на камбанарията. Качва се по стълбата, пръхти като нож в пъртина, а задухът свири в гърдите му. Бояджията поема кърпата, бърше зачервеният си лице и току пак го прихващат неговите.

- Миреше на тамия - заяж-да се той.

- Ами! - обижда се отчето. -

- Чиста е кърпата, от дарение.

- А колко струва един помен? - премоинава на друга тема Пеньо.

- Според таксата - охотно обяснява попът, - петнайсет лева на година.

И изведнъж на Пеньо му иде да се пошегува и пита:

- Не може ли и мене да ме споменеш, а? Ама безплатно.

- Не може.

- Значи не може безплатно?

- Не може.

- А кой ще разбере?

- Бог види.

- Ами, види! - засмива се Пеньо. - Ако видеше всичко,

щеше да го забоди главата.

- Види, види - настоява поп Кольо. -

- Само си мислим, че не вижда и затуй сме на туй дердже.

Бояджията се качва на стълбата, а попът, пышкайки, слиза на двора. Но Пеньо отново го вика и отново расото на попа се развява. Тичането го изморява, а бояджията пее:

Жените, жените
тъй раздигат ни те,
че с тях са душните
на седмо небе...

- Остави жените на мира, ами виж ей там, дето си го прескочил с четката. Мини го отново - прави му забележки светият отец.

- Къде, отче?

- Ей там! Малко по в дясно.

- В дясно, в дясно, но май става опасно.

Още не съм паднал от камбанария - отговаря се отгоре бояджията. - Виж, като бях в Крениковци, съм паднал от скеле.

И той започва да разказва своето житие-битие, като спира да варосва.

- Е, минн го, минн го още веднъж! Какво стоиш! - недоволства отчето.

- На вашите услуги, отче наш! - работно се съгласява той. -

Ама така не може. Ела да държиш стълбата.

Тишина. Попът се прави на умряла лилица.

- Отче! - провиква се Пеньо. - Ела да държиш стълбата, че Господ да ти е на помощ и грях ти се пише на душата, ако падна!

Попът се качва неохотно и пристъпва по мъхестите керемиди.

- Събуи обувките, отче! Плъзгаво е - предупреждава го Пеньо,

но отчето е упорит, не превива лесно гръбнак.

- Аз четиридесет години служа на Свети Илия в тая църква и

Бог ме пазн - мърмори

той, задига расото и прави още една крачка по зеленясия покрив. И изведнъж краката му се подкосват, разперва ръце и коленичва. Калимивката му се търкуква надолу, а след нея и той.

- Отче! - извиква бояджията и не разбира как се смъкна от стълбата. В последния миг го настига на ръба на покрива и го хвана. Попът се е проснал - ни жив, ни умрял, едва диша, а лицето му бяло, сякаш Пеньо го е варосвал.

- Свети отче - шепне му той, задъхан и го изкъква нагоре по керемидите. - Отче, дръж се!

Попът, сякаш ударен от гръм, е загубил дар слово, а бояджията говори, говори. Поп Кольо го слуша замаян, клати глава и не му възвръща нищо. Пеньо го оставя да се осъзнае и сяда до него да се наговорят

до насита.

- Е, отче, Бог види, че си праведен - засмива се Пеньо. - Инак щеше ли да те спаси да му служиш?

- Тъй е, Пеньо - съгласява се той и вече не бърза. И слънцето не бърза, спряло е да ги гледа и да им се радва.

За Илинден божият храм на Свети Пророк Илия посрещна богомолците разхубавен и мирнещ на прясна боя. А свещеникът беше на върха на щастното си. И колко учудени останаха миряните, когато след богослужението попът зачете ладения му поменник на скоро блажено почившите:

- Да помене Бог: Пена, Иван, Данчо, Иванчо, Драгана, Стою, Никола от Австрия, Гина, Мина, Тихо... - и като повиши глас запя: - и Пеньо бояджията-а-а-а!

- Кой, мари? - сбутаха се бабичките, гледайки с недоумение. - Че той е жив, мари!

Но така си остана неудовлетворено тяхното недоумение защо попът споменава жив човек. Ала Бог види че Пеньо бояджията беше влязъл в поменника на поп Кольо напълно заслужено.

ФЕНОМЕНЪТ „ДРАГАНОВО“

вс още не е разказан.

За творците на духа и словото ми напомниха наскоро от НЧ „Съединение - 1888“, когато представяхме поредната книга на Петър Иванчев Ето някои от тях, без да претендирам за изчерпателност: Асен Разцветников, Владимир Русалиев, Камен Зидаров, Георги Бонев, майстор на сонета Желязъл и творил във Виена, Боия Магът, Румен Стоянов - поет и преводач, публицист, д-р Тошо Дончев - прозаик, живее и работи в Буапещца, Борис Каменов - прозаик, автор на първата история за Драганово, Георги Александров - Галс, поет, преводач, Мартен Калев - поет и прозаик гл. р-р на алманах „Огоста“- Монтана, Стефан Станев - прозаик, учен, Вера Бонева - учен, писател-изследовател, Велин Станев - прозаик, журналист, Благомир Сираков журналист, глсекретар на СБЖ, младата надежда Данила Райчева - автор на стихове и разкази. Не можем да не споменем езиковедите Христо Първев и Кирил Кабакчиев, а също и художниците Григор Първев, Иван Бочев, Стоян Недев, Мамчил Стоянов - Бразилия, Татяна Подхоропова - Стара Загора, Петко Дачев - Чехия, Христо Кузов...

ЛГ

Авторът не пропуска трагичното събитие за селото – голямото наводнение на 2, 3 и 4 юни 1897 година, почернило много семейства, съсипало жилища, покъщицата и добитък.

А градежите на мелницата, на защитната дига и новата черква са като всенародни празници – с оживление и надежди за селото. Но и градежът на мелницата не минава без мълвата за грешниците при на собственика Никола Ширков. А последвалото му убийство, след години, остава като криминална загадка, но и като възмездие за кървящите пари.

Събитията следват своя ход – воденичните камъни „леят“, смилат жстото, сякаш и лошите години и събития. Въпреки превратностите, драгановчани продължават да се славят като добри грядинари и стопани. Повествованието завършва оптимистично: „Но питат ли някога от селото, или другоселец, къде някога е млял жито, ще ти каже: – На Ширковата мелница с песента на воденичните камъни! Къде другаде? Там мелят ситно, бяло брашно и козуначите за Великден бухват като телета!“

Ведро завършва тази въдновена песенна повест. Изграден като пчелна пита с мед, натезжала от мъдрост, тя е продължител на словесните традиции на драгановските творци – ярко и трайно литературно дело.

слово, и дело: благодарна, възхвалата на човекия труд, многолюдния поток на мливарите, символ на човекия общество, на материалното дело, „възлято“ от воденичните камъни.

Живо, картинно е описана взаимопомощта и организираността на населението пред заплахата от башибозуиките орди, създаването на благотворителна общност за подпомагане на беззачините и настаняването им по къщите. С документална точност е пресъздадено и пристанието на освободителите и грижите за ранените войници и офицери. Трогателна е грижата на презвитъра Руса, жената на свещеника, за която е казано: „Ръцете й сякаш отнемаша болките им. А милите й думи бяха като майчина милувка. А за убитите, които оставаха завинаги в българската земя, като родни чеда, раздялата с тях изпълнява голямото й благородно сърце с жалост.“

ПЕСЕН ЗА ВРЕМЕТО, ХОРАТА И ВОДЕНИЦАТА

Здравко Пеев

Народният учител Петър Иванчев достига патриархална възраст, но продължава да твори. Автор на повече от двайсетина книги – стихове, приказки, гатанки, разкази на историческа и военна тема, народни песни от Драганово; тази година – 2023 – издаде „Песента на воденичните камъни“ – повест с исторически сюжет от Драганово и географски многообхватна – селища и [исторически] личности от Великотърновския, Горнооряховския и Еленския край. Повестта разказва за преломни времена – Възраждането, Освободителната Руско-турска война, беззачините по време на войната, театралната постановка на „Многострадална Геновева“ от селските даскали, грядинарите-гурбетчи, строжест на новата воденица, наводнението в Драганово, новите обществени отношения след войната, задружеността на селяните при градежа на новата черква, личностите на свещеници, учители, предприемачи. Кратко, по формата на разкази, е изобразена оная епоха – мирна и размирна, опустошителна и градивна – типична

панорама на българския живот. Историци не само от местно значение, но и от национално. Петър Иванчев е сладкодумен разказвач – подобно на очевидци ни посвещава в тайни и явни действия, в добри и лоши помисли на реални исторически персонажи: Хаджи Николай, Дюкорджо Момчев, драгановският свещеник Атанас Костов, собственикът и строител на мелницата Никола Ширков, сложна и противоречива личност, участва в „Ямата“ – оздравяване на изселващите се турци след Освобождението – според легендите за богатството му, но и строител на мелницата, крупен производител на брашно, издигнал престижа на Драганово. Свещеникът Атанас Костов организира изграждането на новата църква „Свети пророк Илия“ в селото, заедно със синовете си – учителите Коста и Петър. По думите на автора всички герои на повестта са предадени с истинските им имена, измислени са само няколко от тях.

„Песента на воденичните камъни“ е заглавие, изпълнено с многозначителна символика: воденицата – най-високо здание в селото по онова време, събира и

ПОЗНАТИЯТ И НЕПОЗНАТ БАЙ ГАНЬО

Никола Иванов

В знаменитата си книга „Бай Ганьо“ Алеко Константинов не отбелязва нищо за миналото на героя си. Той няма потекло, не знаем къде е роден, откъде се е пръкнал, какъв е социалният му произход, как е стигнал до търговията с гюловото масло, женен ли е, има ли деца и т.н. Бай Ганьо в Алевковата творба не е задомен, или поне не става дума за семейство. Да запълни тези празноти от живота и биографията на Бай Ганьо се е заел талантливият хуморист Александър Йотов в книгата си „Из записките на буля Ганьовина“.

Авторът е прибегнал до мистификацията като художествен похват, за да изгради творбата си. Разказът се води от жената на Бай Ганьо Султанка. Името напомним за героинята на Талев от прочутата му тетрилофия „Була Ганьовина“ е излязло нов образ, плод на въображението на Александър Йотов. От разказа научаваме, че Бай Ганьо е роден в малко българско село, в бедно семейство, като малък е бил много притеснителен и неразговорлив. Още като невръстен за пръв път вижда трена „Ориент Експрес“ и се докосва до изисканите добре облечени жени с капели, а французойката му подарява огледало с нейна снимка на гърба, той за пръв път се вижда в огледало и не се харесва много. Още тогава се появява копнежът му да обикаля и посещава други страни и народи, който осъществява по-късно като търговец на гюлово масло. Разбира се, мотивите на Бай Ганьо са чисто практически и комерсиални – търговийката, келепира, парите.

Когато идва време да си избере булка, изпада в конфузно положение, не знае как да покаже на момата, че я харесва и други свършват работата. Макар че е смотан в изрази си, той от младеж умее да се пазари и винаги да е на печалба от сделките. Но Бай Ганьо се развива в речево отношение, става устат, задържа и опипва похотливо жените при Алеко.

На сватбата Бай Ганьо забравя, че вървят към църквата да се венчаят и подгонва едно врабче, хваща го и с гордост го подава на буля Ганьовина с милите думи „За тебека е, да знаеш!“ Бай Ганьо понякога може да е сантиментален и романтичен. Защото героят с всичките си кусури е автентичен, не преиграва и макар и рядко, действа по повелите на сърцето си.

Отделните глави в книгата са миниразкази, които звучат и самостоятелно, макар в творбата те да са свързани в единно повествование.

Творбата на Александър Йотов е своеобразно продължение на Алевковата книга. Разказът се води от буля Ганьовина и научаваме твърде любопитни неща за героя. Нюхът към печалбата, към келепира, е заложен у него още от ранна възраст. Бай Ганьо купува от града камилата Мата и тя заема мястото на магарето му.

И при Александър Йотов Бай Ганьо е запазил основните си черти – стиснат, келепирджия, нахален, гледа да преметне другите. Когато Султанка го пита за думата „капитал“, той отговаря: „Хубава думичка Суло, златна. И най-важното не е чуждоземска, а нашеска си, наша! Е, хей, как я харесвам. Та нали зная, заради нея се трепя по Вашко, по немско, че и Русията. Слушай сега и добре го запомни. Означава едно – кап, кап, кап. Сиреч нещо да ти капне а ти да не дремеш и да го вземеш и напълниш джоба си. Файда, капиталът е една файда, демек, да имаш!“

В началото камилата предизвиква смях и подигравки у селсяните, но става истинска атракция и за града. Мата изпитва особена омраза към магаретата и когато се съберат на мерата, тя пошръклява и ги проточва. Камилата се чувства обидена и никога не прощава на стопанина, че я е заменил с едно магаре и я разделил с посестримите

й. Освен това Мата е много икономична и неспирдична към храната – яде само тръни, а вода пие от реката. Бай Ганьо отново е ударил келепира.

Освен това дава Мата под наем да пренася товари и от това отново печели. Накрая, преди да я продаде на атракциона, Мата започва да пренася ченза на момите, които се женят за Ганьови съселяни. Само веднъж камилата се занаята цял час докато тръгне, сякаш интуитивно усеща, че момата се омъжва за негодник и не я чака нищо добро, както се е оказва.

Понякога Александър Йотов използва за основа глави от прочутата книга на Алеко. Това смесване се оказва успешно. Например в „За банята“ Бай Ганьо отговаря на буля Султанка с патриотичното обяснение защо го е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия

е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще влячат и гребат, както никой преди тях не е гребал! И свищовчето, дето ги пише тия е направил: „Исках да покажа на немца, че и ний ги умеем някои неща! Няма да се тупат в гърдите и да повтарят я-я-я...“ Също така казва, че всеки народ има както добри, така и лоши времена в историята си. Прозрението и предупреждението на Бай Ганьо е: „Няма да минат десетст, може и сто години да са, но ще се навърят едините дейка България така ще я разпарчетосат и така ще в

МАНУЕЛ ФРАНСИСКО РЕЙНА

Роден е в Херес де ла Фронтера (Кадис) - 1974. Изтъкнат поет, разказвач, драматург и литературен критик, член на Испанската академия за сценични изкуства. В края на миналата година към колекцията си от признания той прибави и престижното отличие от международния конкурс „Хайме Хил де Биеда“ за стихосбирката си „Поднесено студено“, от която подбрах и преведох за читателите няколко стихотворения.

НАДМЕННОСТ

Скрит в тебе си, подобно червей,
с измитото сърце от раболепие,
ти криеш своя пръв сред грехове грях –
темел, на който злото вдига къща.
Хипертрофия на Аза, болно его, което търси
аплодисменти от банални непознати,
пиедесталът не зае, на който да си обожаван.
Не проумя ли, че без криле, височината
ти дава пълна сигурност за падане.

СМИРЕНИЕ

„Смирението е живот в истината“
Санта Тереза де Хесус

ПОДНЕСЕНО СТУДЕНО

Дойде време да ми поднесеш уважението си.
Разказа ми как животът ти сега е катастрофа
и че береш плодовете на злото, което ти ми стори
с рани, по седем умножени седем пъти.
Поднесе ми главата си на сребърен поднос,
без да знаеш вече кой бе ти; неясно име;
като некролог на неизвестен смъртник,
като един безжизнен спомен в паметта.
Лице на отмъщение, което никого не утешава.
Може би това е справедливостта, поднесена студена.

Не се хваля с онова, което зная.
Имам още много да науча, а животът ме притиска
да продължа да култивирам мисълта,
с онази мъничка закваска, другите с която
преди мен са пекли хляба на нашия език
и осолени в бреговете на други океани,
преповтаряйки го като прошепната храна.
В истината на думите живея аз
люлея се във въздуха като водно конче,
и знам, че сричките не ми принадлежат,
че аз съм само арфата, която те изпълзват.

СРЕБЪРЕН ПОДНОС

Времето е сребърен поднос, на който се сервират
отговорите ни; оракул без лице е,
повдигащ нашите въпроси. Интимен нож,
с които се отрязва бремето на мъртва болка.
Безжизнена глава на нашия противник,
целувка по безкръвните му вече устни.
Внимавай да не те докопа издъхналата му целувка,
защото мъртвото е склонно с душите да се храни.
които са ранени в своя полет,
както паяк сграбчва заблудени пеперуди.
Ти само виж как пред теб минава подносът от сребро
ала не спирай пред победната му външност,
тъй както и ледът не тържествува в цветето, което
осланява,
нито после в пъпка на дърво, която той надвива.
И знай, че отмъщението е хазартно
ако животът ти го предостави, и затова е то студено,
и не е нужно да тръгнеш да го търсиш, остави го да се
случи,
безразлично и далечно да е пред очите ти
като нещо, което не те засяга,
като някой, който раната ти не изплаща.

От испански: Ботьо Буков

ЯДОВЕТЕ НА ДОНА БИАНКА

Мореира Кампош, Бразилия

Дона Бианка не приема, че дъщеря ѝ приключи
връзката с Педро. Връзка, вече ставаща годеичество,
задължение. Щото Педро обича Мария де Фатима
каквата Мария де Фатима е. Полухипи, панталоните
Ли, едва съдържащи якия дупиняк, пълни с подписи
на колеги от факултета, сандалите. Идва у дома върху
мотоциклетната седалка на един от тях; което Педро
винаги прощава, както ѝ прощава цигарата, пръстите,
изцапани с мастило и да се заключва в стаята.

- Какво има, дъще?

- Днеска разговор не искам!

Дона Бианка клатеше глава, кротка, търпелива,
почти искайки прошка от Педро, който е момък добър,
сериозен, с положително говорене, коса подстригана
като на мъж, има си малка кола и вече кара пета
година медицина, с пратикуване в болници, хвален
от сестри, болните много доверяващи се в нощното
му бдение.

- Извинявай, сине – казваше дона Бианка,

Знае, че голямо е Педровото заслепление по Мария
де Фатима. Лудостта, която има по нейните плитки на
конска опашка, улавяше ги между ръцете си:

- Красота!

Тя се фръцваше:

- Остави ме!

Дона Бианка там се лутеше:

- Не ставай глупачка!

- В моя живот заповядвам аз!

Сега Педро молеше за търпение. Разговаряше с дона
Бианка в хола. Имаше мълчания, и двамата се губеха
в оглеждане на вазата с цветя върху масичката или
се развличаха с котката, свита винаги в охлузганото
кресло. Понеже дона Бианка живее с пенсията,
оставена от съпруга, но не и Мария де Фатима, която
помага въкъщи с работата, която върши сутрин в
учреждението, когато се облича по-старателно, по
изискване от директора, строг, макар директорът вече
бил е изненадан от Зе Черничкия, разсилен, да целува
секретарката в кабинета.

Когато Мария де Фатима приключи връзката с
Педро, той наобикаляше къщата, спрял до ъгъла,
старата кола под акацията. Написа ѝ дълго писмо,
романтично, преди туй поръси хартията с одеколон.
Мария де Фатима усети благоуханието, щом отвори

плика, и го нарече тъпак. Дона Бианка понска да види
писмото, какво Педро казва, оня тъй добър и свестен
момък. Мария де Фатима да не мисли, че ще намери
друг като него:

- Няма да намериш, дъще!

- Е, и?

Дона Бианка преглъщаше, за да избегне повече
нападки. Оттегляше се. Разговаря винаги с копчетата
на блузата си, гледа
излинялата снимка на
съпруга върху скрина.

Педро, в час, кога Мария
де Фатима я намаше,
дойде да разговаря с дона
Бианка, която му поднесе
кафенцето, сложи длан
върху рамото:

- Сине, ти добре ли си?

- Чат-пат.

Ала нещата щели да
минат. Всичко щяло да се
оправи, той се надявал.
Мария де Фатима имала
тия кризи, вече я познавал
много добре. Връщаше се
мълчанието. Вятърът вън
шушнеше в кокосовите
палми, сабията пропя в
клетката близо до кухнята.

Педро почувства затруднение да учлени въпроса, от
който дона Фатима вече отдавна се боеше.

- Вие тая колежка на Мария де Фатима познавате
ли я?

- Не ми говори за тая жена, сине.

Смъртна омраза, съсредоточена, против колежката
на дъщерята. Ненавиждаше я. Мъжкаранството
ѝ, начина как смачкваше енергично върха на
цигарата върху пепелника, в утринната закуска.
Защото многожди тя спеше в стаята с Мария де
Фатима, привеждайки като довод необходимостта да
учат, подготвят домашни. Мария де Фатима, много
сигурна по математика, книги и тетрадки разпилени
по масата в трапезарията. Сутрин, дона Бианка
избягваше да закусва с двете, бавеше се в леглото,
зареяла в прозоречното стъкло. Изчакваше да излязат,
когато Елмира идваше да я обслужва, одумвайки

също чудноватостта на всичко. Оная жена-мъж,
широкоплещеста, блузата паднала връз плоските
гърди, ръце огромни, лопатарести: играеше в клубния
отбор по волейбол и той беше първенец.

- Жена чудновата.

- Не ми говори, Елмира.

Елмира вдигаше чашки, избърсваше хлебните
трохи, клатеше глава:

- Не знам.

Знаеше. Онова скупчване
на двете, заключени в стаята
да учат, а измишльотината
да се къпят заедно, вмъкнати
в банята за безкрайно време,
което никога не свършваше,
а плъзваше сапунен мирис.

Елмира настояваше:

- Не знам как търпите вие
това.

- Какво ще правя, Елмира?

- Колко липсва
покойникът.

- И той не можеше. Кой
какъвто е.

Може би съпругът бе умрял
от ядосване. Други работи,
които дона Бианка дори не
издумваше с Елмира, като
оня подиробед, кога похлопа

на вратата, двете заключени в стаята. Дона Бианка,
мека, търпелива:

- Ела да учиш тука в трапезарията.

Казваше, че било по-приятно. Тя ще включела
вентилатора, пък имало и повече светлина.

- Не досаждай, мамо!

Гласът, който дойде със закъснение, беше затруднен.
Точно тоя беше изразът: затруднен. Както ако някой е
в несвяс (щото дона Бианка е попрочитала). Прибра
се мълчаливо, тътрузейки чехли в празнотата на
къщата.

Сега там в хола Педро повтаряше въпроса:

- Вие познавате ли добре тая девойка?

- Не ми говори, сине.

И между двамата, още веднъж, падаше мълчание.

От португалски: Румен Стоянов

